

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565

**บทบาทบัณฑิตอาสาในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
เด็กและเยาวชนในพื้นที่ความขัดแย้ง: กรณีศึกษาบ้านจลาโก
ตำมะนังดาลำ อำเภอยะบุรี จังหวัดปัตตานี**

**Development of Volunteer Graduates' Project in
Improving the Quality of Life of Children and Youth
at Ban Chalako Manang Dalam Subdistrict, Sai Buri
District, Pattani Province**

อลิสา หะสาเมาะ

Alisa Hasamoh

สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Social Development Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Prince of Songkla University, Pattani Campus

E-mail: alisa.h@psu.ac.th

Received: Nov 9, 2021

Revised: May 30, 2022

Accepted: May 31, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการดำเนินงานและวิเคราะห์บทบาทบัณฑิตอาสาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนบ้านจลาโก ตำบลมะนังดาลำ อำเภอยะบุรี จังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่าง คือ บัณฑิตอาสา 1 คน พี่เลี้ยงบัณฑิตอาสา 2 คน เยาวชนอายุ 15-18 ปี จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ผู้หญิง 7 คน ผู้สูงอายุ 5 คน ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ผลการทำงานของบัณฑิตอาสาในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

พบว่า บัณฑิตอาสาสมัครมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตวิทยาการพัฒนาและการออกแบบกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน ได้แก่ กิจกรรมให้เยาวชนเยี่ยมผู้สูงอายุ การแข่งกีฬา การจัดตั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อทำกิจกรรมจิตอาสา เช่น การทำความสะอาดกุโบร์ จนเกิดกิจกรรมอย่างน้อย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสานความสัมพันธ์ 2) ด้านภูมิปัญญา 3) ด้านการพัฒนาตนเอง 4) ด้านความรู้และทักษะ

คำสำคัญ: การพัฒนา บัณฑิตอาสา เด็กและเยาวชน จังหวัดปัตตานี

Abstract

This research paper presents the results and analysis of the role of volunteer graduates in improving the quality of life of children and youth at Ban Chalako Manang Dalam Subdistrict, Sai Buri District, Pattani Province. The sample group consisted of 1 volunteer graduate, 1 volunteer mentor, 5 children aged between 10 to 18 years old, 5 community leaders, 7 women, and 5 elderlies. As a qualitative study, group discussions, face-to-face interviews, and non-participatory observations were adopted for data collection. The results indicated that the volunteer graduates played an essential role in developing a proposition for development and designing activities with the community, such as an elderly visit by youth, sports competitions, and the establishment of youth organizations to promote voluntary activities, such as graveyard cleaning. At least 4 areas of the activities were formed, namely 1) relationship building, 2) wisdom, 3) self-development, and 4) knowledge and skills.

Keywords: Development, Volunteer Graduate, Children and Youth, Pattani Province

1. บทนำ

บัณฑิตอาสา คือ บัณฑิตที่จบใหม่มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานเพื่อสังคม บัณฑิตอาสาถูกพัฒนามาจากแนวคิดเรื่อง “งานอาสาสมัคร” (Volunteer) ที่มีลักษณะของงานเหมือนการจ้างงานในตลาดหรือการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ หรือแม้แต่การทำงานในบ้าน หรืออีกนัยหนึ่งคืออาสาสมัคร จะทำงานด้วยความเต็มใจและไม่ได้ค่าตอบแทนแต่เน้นทำเพื่อสังคม (parties) งานอาสาสมัครไม่มีภาวะผูกพันตามสัญญา หรือทำเพราะเป็นครอบครัวเดียวกัน แต่งานอาสาสมัครจะเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะทำให้คนอื่นด้วยความเต็มใจ เพราะให้ความสำคัญกับคุณค่า ไม่ว่าจะกระทำผ่านตัวสินค้าหรือการให้บริการ (Tilly and Tilly, 1994, pp. 283-313, cited in Wilson and Musick, 1997, pp. 694-713) เพราะผลตอบแทนของการทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสังคม คือ ความสุข และความภาคภูมิใจ ผู้ปฏิบัติงานอาสาสมัครเป็นผู้เสียสละช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมไม่ได้คาดหวังว่าจะได้สิ่งตอบแทนต่าง ๆ ดังนั้น คนทำงานอาสาสมัครจะได้รับคือความสุข ความปิติ ความภาคภูมิใจ เครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Spirit Network, 2016) ความหมายของอาสาสมัครยังพบได้ในพจนานุกรมเคมบริดจ์ ให้ความหมายที่ใกล้เคียงกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ บุคคลที่กระทำบางสิ่งบางอย่างโดยเฉพาะช่วยเหลือคนอื่น ๆ ด้วยความเต็มใจ ไม่ได้ถูกบังคับหรือต้องจ่ายเงินเพื่อกระทำสิ่งนั้น (Cambridge Dictionary, 2020)

ผู้ที่นำเอาแนวคิดอาสาสมัครมาผนวกเข้ากับระบบสถาบันการศึกษา ครั้งแรกในประเทศไทย คือ ป่วย อั้งภากรณ์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งคณบดี คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 แนวคิดอาสาสมัครถูกทำให้เป็นรูปธรรมผ่านรูปแบบของโครงการบัณฑิตอาสาสมัคร และผู้ที่เข้ารับการอบรมจะได้เป็นปริญญาบัตร เขาสนใจการพัฒนาแนวคิดจิตอาสา ให้เข้ากับระบบการศึกษาไทย เนื่องจากพิจารณาแล้วว่า ความรู้และระบบการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยไม่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน โดยเฉพาะ

ในพื้นที่เขตชนบทของประเทศไทย กระบวนการคัดเลือกผู้สมัครเป็นไปอย่าง “เข้มงวด” มีกระบวนการสัมภาษณ์ และได้เดินทางไปเยี่ยมบัณฑิตอาสาด้วยตัวเอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนชื่อเป็น “สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร” และพยายามขยายไปให้ครอบคลุมทุกมหาวิทยาลัย (Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University, 2020)

สำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดอาสาสมัครถูกนำมาใช้ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพื้นที่ ขณะที่เกิดสถานการณ์ความไม่สงบ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันกับของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการผ่านโครงการบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (บอ.มอ.) โดยศาสตราจารย์ นายแพทย์วีระศักดิ์ จงสู่วิวัฒน์วงศ์ ที่ต้องการสร้างนักพัฒนาที่มีความสามารถในการทำงานภายใต้ สถานการณ์วิกฤติ จากข้อจำกัดในการทำงานและความยากลำบาก รวมถึง ความปลอดภัยของบุคลากรในการเข้าพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ โดยบัณฑิตอาสา มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน บัณฑิตอาสาจึงยังคงใช้แนวคิด อาสาสมัครของปวย อังภากรณ์ คือ เน้นการพัฒนาชนบท ในพื้นที่ห่างไกล จากการพัฒนา และการพัฒนาโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาจะต้องมาจากปัญหา ของชาวบ้าน โดยมีบัณฑิตอาสาเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับ ชุมชน ซึ่งการดำเนินการในช่วงแรกโครงการบัณฑิตอาสา อยู่ภายใต้การดูแล ของสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (วพส.) เป็นหลัก ปัจจุบัน (พ.ศ.2564) โครงการบัณฑิตอาสา อยู่ภายใต้การดูแลของศูนย์อาสาสมัครเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทางโครงการบัณฑิตอาสา ได้ดำเนินการพัฒนา บัณฑิตอาสาไปแล้วจำนวน 15 รุ่น จำนวน 258 คน ครอบคลุมพื้นที่ 14 จังหวัด ภาคใต้

กระบวนการคัดเลือกบัณฑิตอาสาเพื่อเข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา เริ่มจาก 1) ประกาศรับสมัครให้กับผู้สนใจทั่วไปที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ทั่วประเทศ และมีอายุไม่เกิน 35 ปี 2) ผู้สมัครจะต้องมีความสนใจทำงานกับชุมชน

อย่างเต็มเวลาจำนวน 1 ปี และสามารถดำเนินการกิจกรรมในชุมชนจนจบโครงการ

3) คัดเลือกผ่านการสอบสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยศูนย์อาสาสมัครเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 4) ทางโครงการบัณฑิตอาสาฯ ติดต่อกันในชุมชนที่มีศักยภาพและจิตอาสาพร้อมที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้กับบัณฑิตอาสา ทั้งนี้พี่เลี้ยงจะมีหน้าที่ดูแล ให้คำปรึกษา และให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ให้กับบัณฑิตอาสา 5) ทางโครงการบัณฑิตอาสาฯ ติดต่อกับวิชาการเพื่อเป็นที่ปรึกษาให้กับบัณฑิตอาสาในการทำวิจัยในชุมชน

หลังจากได้รับคัดเลือกเป็นบัณฑิตอาสาแล้ว ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพ และฝึกอบรมเรียนรู้กระบวนการทำงานกับชุมชน สามารถทำวิจัยเพื่อการพัฒนา ฝึกการเป็นวิทยากรกระบวนการ ฝึกการเป็นนักประสานงาน และศึกษาดูงานในสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ทางโครงการมีการจ่ายเงินสวัสดิการประกันสังคม สวัสดิการด้านที่พักในชุมชน ประกันอุบัติเหตุ และได้รับเงินเดือนตามวุฒิการศึกษาตลอด 1 ปีที่ทำงานในชุมชน (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2558; Banrao Corporation Company Limited, 2015) ดังนั้นเมื่อเข้าหลักสูตรตั้งแต่ต้นจนจบหลักสูตร ผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้ประกาศนียบัตรบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในการดำเนินงานดังกล่าว มีการดำเนินงานที่แตกต่างจากแนวคิดอาสาสมัคร (volunteer) ดั้งเดิมในประเด็นการไม่รับค่าตอบแทน บัณฑิตอาสาของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะทำงานโดยมีค่าตอบแทน หรือ เงินยังชีพ และการประกันอุบัติเหตุ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เกิดภาวะว่างงานสูง (The Secretariat of the House of Representatives, 2015) ประกอบกับปัญหาสถานะวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ดังนั้นผู้ก่อตั้งโครงการบัณฑิตอาสาฯ จึงเห็นว่าการทำอาสาสมัครในปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องมีการสนับสนุนตามสมควรเพื่อพัฒนาคนรุ่นใหม่ที่มีภูมิปัญญาดีเดิมในพื้นที่ ฝึกทำงานรับใช้ชุมชน ยังคงเน้นการทำงานเพื่อผู้อื่นด้วยความสมัครใจและเต็มใจ ทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสังคม เสียสละช่วยเหลือผู้อื่น แก้ไขปัญหา

และพัฒนาโจทย์วิจัยจากความต้องการของชุมชน สำหรับบัณฑิตอาสาที่ทำงาน
ในชุมชนจังหวัดชายแดนใต้จะต้องทำงานในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบ
ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

อย่างไรก็ดี มุมมองของบัณฑิตอาสาที่มีมุมมองต่อชนบทไม่เหมือนยุคที่
อาจารย์ป่วยเริ่มก่อตั้งบัณฑิตอาสา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
วัฒนธรรมของชุมชนชนบทที่แตกต่างจากแนวคิดดั้งเดิม ดังนั้นหลักสูตรบัณฑิต
อาสาจึงต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการปฏิบัติภาคสนามของบัณฑิตอาสาและ
เยาวชนที่เป็นเป้าหมายหลัก รวมทั้งต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน และ
เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้แบบพลเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนที่มี
ความหลากหลายและความสนใจต่อปัญหาสังคมก็มีความหลากหลายด้วย
(Hankun, 2019, pp. 52-78) นอกจากนี้การสร้างบัณฑิตจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น
ผ่านรายวิชาศึกษาทั่วไป พบว่า ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยเน้นให้มีการ
เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมให้นักศึกษามี
ความภาคภูมิใจในความเป็นบัณฑิต ในหลักสูตรจึงได้ผนวกรวมแนวคิดเรื่องบัณฑิต
จิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น เน้นสร้างเสริมเอกลักษณ์ การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างอัตลักษณ์จิตอาสา การพัฒนาบุคลิกภาพ กิจกรรม
จิตอาสาทำให้นักศึกษามีระบบการร่วมประชุมวางแผน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด
หาแนวทางในการแก้ไข โดยมีเป้าหมายเพื่อทำงานร่วมกันกับคนอื่นพัฒนาสังคม
ท้องถิ่น (Kamproh, 2016, pp.197-212)

บทความชิ้นนี้ นำเสนอผลการดำเนินงานและวิเคราะห์บทบาท
การทำงานของจิตอาสาในโครงการบัณฑิตอาสาฯ ที่ได้รับคัดเลือกให้ดำเนินการใน
ชุมชนบ้านจลาโก ตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2562
เป็นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านจลาโก
เนื่องจากเป็นพื้นที่อยู่ในบริบทของความขัดแย้ง และยังไม่มียุทธศาสตร์หรือหน่วยงาน
ใดเข้าไปทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2. แนวคิดและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

เนื้อหาส่วนนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย แนวคิดสำคัญที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้มี 4 แนว คือ แนวคิดอาสาสมัคร แนวคิดบัณฑิตอาสา แนวคิดการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ความขัดแย้ง และแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน

แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครและลักษณะจิตอาสา

ความหมาย ของ “อาสาสมัคร” หมายถึง บุคคลที่เสนอตัวเข้าทำงานด้วยความสมัครใจ เช่น เขาเป็นอาสาสมัคร หรือ (บุคคล) ที่เสนอตัวเข้าทำงานด้วยความสมัครใจ คำว่า “อาสา” เพียงคำเดียว หมายถึง เสนอตัวเข้ารับความหวัง (Office of the Royal Society, 2013) เช่นเดียวกับ Oxford learner’s dictionaries (2020) นิยามคำนี้ว่า บุคคลที่ทำงานและไม่ได้รับค่าตอบแทน อาสาสมัครยังเกี่ยวข้องกับการทำเพื่อบางสิ่งบางอย่าง เช่น บางคนเป็นอาสาสมัครกาชาดก่อนจะสมัครเป็นนางพยาบาล ทั้งนี้อาสาสมัครต้องเกี่ยวกับการกระทำโดยสมัครใจและไม่ถูกบังคับให้กระทำการ นอกจากนี้ วราภรณ์ เหลืองวิล, ศรินทร์รัตน์ กาญจนกฤษ และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร (Lueangvilai, Kanchanakunjara, Wongpinpech, 2021) อธิบายว่า “จิตอาสา หมายถึง การมีจิตรู้คิด เมตตา กรุณา สำ นึกยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม มีความต้องการเสนอตนเองหรืออาสาเข้าช่วยในส่วนที่ตนสามารถทำ หรือช่วยเหลือได้ ด้วยความสมัครใจและเต็มใจ เพื่อให้ความช่วยเหลือและเกิดประโยชน์ต่อบุคคลอื่นหรือสังคม”

เครือข่ายจิตอาสา (Volunteer Spirit Network, 2016 cited in Lueangvilai, W., Kanchanakunjara, S., & Wongpinpech, P., 2021) อธิบายว่า อาสาสมัครหมายถึง ผู้ที่สมัครใจและอาสาเข้ามาเพื่อช่วยเหลือ เยียวยา และทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยสมัครใจ เพื่อการดูแล ป้องกัน แก้ปัญหาเพื่อพัฒนาสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน หรือสิ่งอื่นใด ผลตอบแทนที่อาสาสมัครได้รับคือ ความสุข ความภาคภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ คุณลักษณะของอาสาสมัครคือ มีความคิดเป็น

อิสระในการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ (ตามพรสวรรค์/ความสนใจ) มีความรับผิดชอบ ต่อสังคม รวมทั้งการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล กลุ่มบุคคล และส่วนรวมไม่หวังรางวัล หรือผลตอบแทนเป็นเงินทอง และไม่ใช้ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ ในด้านสภาวะจิตใจของบุคคลที่จะเป็นอาสาสมัครนั้น ต้องมีความรักความปรารถนาที่จะให้ และมีจิตใจที่จะทำความดี เข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมถึงยอมเสียสละเวลา โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ

กล่าวโดยสรุป อาสาสมัคร คือ บุคคลที่เสนอตัวเพื่อทำอย่างหนึ่งอย่างใด จะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่จะต้องปฏิบัติกรด้วยความเต็มใจ หรือสมัครใจ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม โดยงานอาสาสมัครจะไม่ใช่งานในภาระหน้าที่ แต่บุคคลคนนั้นยอมทำเพื่อคนอื่นด้วยความเห็นใจ

ทั้งนี้ นิภา กุพงษ์ศักดิ์ (Kupongsak, 2012, pp. 41-47) ชี้ว่า การเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ผ่านโครงการจิตอาสา เป็นคุณสมบัติที่กำหนดให้บัณฑิตในยุคศตวรรษที่ 21 จะต้องมิได้แก่ คิดถึงส่วนร่วม ผู้อื่น เสียสละเวลาให้ความสำคัญกับประโยชน์สาธารณะ ทำด้วยความสมัครใจ คุณสมบัติของจิตอาสา ดังกล่าว สามารถพบได้ในทุกศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ ประเด็นสำคัญคือ การสร้างลักษณะบัณฑิตผ่านโครงการจิตอาสา เป็นการขัดเกลาให้บัณฑิตเรียนรู้และเข้าใจปัญหาของสังคมและชุมชน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีความรับผิดชอบ และเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

การพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ความขัดแย้ง

ประเด็นการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ความขัดแย้งมีการพูดถึงกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา United Nation Youth (2013) ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนเนื่องจากพบว่า เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากภาวะสงครามในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การถูกเกณฑ์ให้เข้าไปเป็นทหาร ถูกฆ่าเสียชีวิต ประสบปัญหาการมีคุณภาพชีวิตที่ดี เข้าไม่ถึงการศึกษาและการดูแลสุขภาพ บางส่วนจะถูกแยกออกจากครอบครัว เด็กจะได้ผลกระทบด้านจิตใจจากภาวะสงครามอีกด้วย นอกจากการทำสัญญากับกลุ่มกองกำลังก่ออาชญากรรม

เพื่อเอิกการนำเด็กไปใช้เป็นทหารแล้ว ยังนำเสนอในเชิงนโยบายในเรื่อง การคุ้มครองเด็กและเยาวชนกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย

รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2560 ของกรมกิจการเด็ก และเยาวชน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า สถานการณ์ ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากรายงานของกลุ่มด้วยใจ พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปี พ.ศ. 2560 มีเด็กเสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จำนวน 238 คน มีเด็กได้รับบาดเจ็บจำนวน 1,151 คน เด็กพิการจำนวน 36 คน และมีเด็ก ที่ต้องกำพร้าจากสถานการณ์จำนวน 6,998 คน รวมแล้วเด็กที่ได้รับผลกระทบ ทั้งหมดมีจำนวนถึง 8,423 คน และได้เสนอให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการนำเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาตนเอง เช่น การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน การสร้างเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่ การส่งเสริมเด็กสู่เวทีในระดับอาเซียน และเวที นานาชาติ ให้ภาครัฐมีกระบวนการเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กและเยาวชน (Department of Children and Youth, Ministry of Social Development and Human Security, 2018) งานของ เครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ (Visetsuvarnabhumi, 2015) พบว่า ความรุนแรงเกิดขึ้นในโรงเรียนมากที่สุด ทำให้เด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบ ประกอบกับปัญหา เรื้อรังในระบบการศึกษาที่ยังไม่มีคุณภาพ ขาดทักษะด้านภาษาไทยสำหรับสื่อสาร และขาดความสมดุลในการศึกษาระหว่างสายศาสนาและสายสามัญ ทำให้ เกิดภาวะการว่างงานและกระทบกับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่เติบโตมา ในบริบทความรุนแรง และจากรายงาน สถานการณ์เด็ก เยาวชน และผู้หญิง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Buranajaroenkij, 2021) พบว่า เด็กและเยาวชน คิดเป็นร้อยละ 43 ของประชากรในพื้นที่จังหวัดชายแดน ภาคใต้ที่เติบโตและ ใช้ชีวิตในพื้นที่ที่เสี่ยงความรุนแรง ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ไม่เลือกเวลาและสถานที่ เด็กและเยาวชนจึงอยู่ในความเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิตหรือเกิดความพิการขึ้นได้ นอกจากนี้ในปัจจุบัน พบว่ามีผู้เป็นแนวร่วมจำนวนหนึ่งคือเยาวชนที่เติบโตมา

ในพื้นที่ในสภาพกดดันรู้สึกว่าตนและกลุ่มของตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ปรากฏให้เห็นขึ้นเป็นระยะซึ่งอาจมีผลต่อพลวัตและเงื่อนไขใหม่ต่อสถานการณ์ในพื้นที่ในอนาคต ซึ่งจะเห็นว่าการพัฒนาเด็กเยาวชนในพื้นที่ดังกล่าวจะต้องอาศัยความละเอียดอ่อนในการแก้ไขปัญหา

UNICEF Thailand (2019) เป็นองค์กรระดับโลกที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ให้ข้อมูลว่า ในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าด้านสิทธิเด็ก แต่กลับพบวัยรุ่นจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงการสนับสนุนขั้นพื้นฐาน ตัวอย่างเช่น องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ พบว่าเด็กและเยาวชนไทยจำนวน 15-24 ปี จำนวน 1.3 ล้านคน อยู่นอกระบบการศึกษาหรือระบบการจ้างงาน และมีวัยรุ่นหญิงคลอดลูกเฉลี่ยวันละ 300 คน ส่วนมากต้องออกจากโรงเรียนกลางคันและเข้าไม่ถึงโอกาสที่จะได้งานทำดี ๆ ในอนาคต และกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ขาดทักษะ ขาดการศึกษา เข้าไม่ถึงการสนับสนุนที่จำเป็น และจะได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มแรก ๆ เมื่อตลาดงานมีการเปลี่ยนแปลง เช่น เมื่อมีการเปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรทดแทน

ดังนั้น เด็กและเยาวชนในประเทศไทยโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่อยู่ห่างไกลการพัฒนา มีความจำเป็นเร่งด่วนต้องได้รับการพัฒนา โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากปัญหาความยากจนและการขาดโอกาสเด็กกำลังเผชิญปัญหาทุกโภชนาการ การเข้าไม่ถึงบริการ ด้านสุขภาพ การศึกษา การปกป้องคุ้มครอง โดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ชนบท เด็กชาติพันธุ์

การพัฒนาโดยมุ่งเป้าหมายที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นภารกิจสำคัญของบัณฑิตอาสา การเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาตนเอง การสนับสนุนให้เกิดกลุ่มและเครือข่ายในระดับพื้นที่ โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางที่บัณฑิตอาสาควรนำไปปรับใช้

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำเนินงานและวิเคราะห์บทบาทของบัณฑิตอาสา
ในโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนบ้านจลาโก ตำบลมะนังดาลำ
อำเภอสาบบุรี จังหวัดปัตตานี

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดย
บัณฑิตอาสาได้ดำเนินกระบวนการตามขั้นตอนดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บัณฑิตอาสา 1 คน ที่เลี้ยงบัณฑิตอาสา
2 คน เด็กและเยาวชนที่มีอายุ 15-18 ปี จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน 3 คน ผู้หญิง 7
คน ผู้สูงอายุ 5 คน

2. การคัดเลือกพื้นที่

พื้นที่ของการวิจัย คือ บ้านจลาโก ต.มะนังดาลำ อ.สาบบุรี จ.ปัตตานี
ถูกคัดเลือกผ่านเครือข่ายสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
โดยการทาบทามชุมชนที่สนใจทำงานพัฒนา และเป็นชุมชนที่พร้อมจะให้บัณฑิต
อาสาเข้าไปอยู่ในชุมชน โดยบัณฑิตอาสาจะใช้เวลาในชุมชนทั้งหมด 12 เดือน
เพื่อสร้างความสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับบริบทของชุมชน รวมถึงสำรวจ
สภาพปัญหาเบื้องต้น เช่น การทำแผนที่เดินดิน การสำรวจปัญหาของชุมชน และ
ทำโครงการพัฒนาโดยมีโจทย์จากชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์ ครอบคลุมเนื้อหา
สาเหตุและแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการบัณฑิตอาสา การสังเกตแบบไม่มี
ส่วนร่วม (Non-participatory observation) การสนทนากลุ่ม โดยใช้
แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ คือ 1) ทบทวน
วรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิด

3) สร้างเครื่องมือวิจัย โดยกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล คือ แนวนวคำถาม แบบกึ่งโครงสร้าง สร้างประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มย่อย และเข้าสังเกต อย่างไม่มีส่วนร่วม 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย 5) เก็บรวบรวมข้อมูล และ 6) วิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การถอดเทป เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการตีความ และให้ความหมาย จัดหมวดหมู่ประเด็นสำคัญเพื่อนำมาใช้ในการตอบคำถาม ของการวิจัย และตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การรับรองจริยธรรมการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ผ่านการขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่โครงการ REC Number: psu.pn.๒-๐๔/๖๒

6. ผลการวิจัย

6.1 บริบทชุมชน

ชุมชนบ้านจลาโกสำหรับชุมชนบ้านจลาโก ตั้งอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 ต.มะนังดาลำ อ.สายบุรี จ.ปัตตานี มีทั้งหมด 161 ครัวเรือน ประกอบด้วยจำนวน ประชากรทั้งสิ้น 773 คน เป็นเพศชาย 374 คน และเพศหญิง 399 คน เป็น กลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 0-18 ปี จำนวน 170 คน ผู้สูงอายุ 68 คน ผู้พิการ 18 คน และเด็กกำพร้า 15 คน (Community Developer of Manang Dalam Subdistrict Administrative Organization, Interview, December 17, 2018) ที่องค์กรบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2561 คนในชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม 100% ลักษณะครอบครัวมีทั้ง ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย ใช้ภาษามลายูเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร มีศาสนสถาน 2 แห่ง ประกอบด้วยมัสยิด 1 แห่ง บาลาเซาะ 1 แห่ง และ

มีสถานศึกษา 2 แห่ง คือ โรงเรียนบ้านทุ่งกินนร เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา 1 แห่ง และโรงเรียนตาดีกาประจำมัสยิด ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนทางด้านศาสนา 1 แห่ง บริบทพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนยาง สวนผลไม้ ได้แก่ ทุเรียน มังคุด เงาะ ลองกอง พื้นที่เพาะปลูกพืชผักและลำคลองเชื่อมต่อต่อยาวประมาณ 1 กิโลเมตร ซึ่งคลองกอนั้นเป็นทั้งแหล่งอาหารและแหล่งรายได้ของคนในชุมชน เช่น หากุ้ง ปลา หอย อาชีพหลักของคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพกรีดยางทั้งของตนเองและรับจ้าง อาชีพเพาะปลูกพืชผักเช่น ข้าวโพด พริก มะเขือ เป็นต้น และมีอาชีพเสริมคือ การเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว แพะ แกะ การทำปลาต้มในช่วงฤดูฝน การหาหอยกัน และการทำกระเป๋ายานลิเกา

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

ชุมชนบ้านจลาโกมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นจำนวน 7 เหตุการณ์ ก่อให้เกิดความสูญเสีย มีหญิงหม้ายจำนวน 4 คน (Naree, Interview, March 31, 2019) ที่มีสยิดตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2562) สูญเสียเสาหลักในครอบครัว ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่บุคคลระดับครอบครัวและชุมชน เช่น ด้านสุขภาพจิต คนในชุมชนเกิดความหวาดระแวงว่าจะเกิดเหตุการณ์กับตนเองและครอบครัว มีภาวะความเครียดจากการสูญเสีย เสาหลักของครอบครัวทำให้ขาดรายได้ในการเลี้ยงครอบครัว สภาพเศรษฐกิจจรรยาได้ต่อครัวเรือนลดลง (Elderly and a person with disability, Interview, January 18, 2019) ที่ตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2562 จากความหวาดกลัวทำให้คนไม่กล้ากรีดยาง หรือกรีดในเวลากลางวันทำให้ผลผลิตน้อยลง ประกอบกับราคายางตกต่ำอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนต้องออกไปทำงานต่างประเทศเพิ่มขึ้น (Reeya, Interview, January 16, 2019) ที่มีสยิดตำบลมะนังดาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2562) ทำให้เด็กและเยาวชนในพื้นที่ไม่ได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากครอบครัวได้อย่างเต็มที่ สภาพสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชนเด็กและเยาวชนไม่กล้ารวมตัวกันไม่มีพื้นที่สร้างสรรค์ให้เด็กเยาวชนได้

แสดงออก พื้นที่ไม่กล้าจัดกิจกรรมทางสังคมเหมือนในอดีตเพราะอาจถูกเพ่งเล็งจากเจ้าหน้าที่รัฐ ตั้งแต่ปี 2547 ที่ผ่านมามีเด็กและเยาวชนในบ้านจลาโกได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ คือ ได้รับผลกระทบจากการสูญเสียหัวหน้าครอบครัว แต่ ณ ปัจจุบันเด็กและเยาวชนเหล่านั้นได้เติบโตแล้ว และบางส่วนทำงานในพื้นที่และนอกพื้นที่ บางส่วนได้แต่งงานมีครอบครัว และบางส่วนก็กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งแต่ละคนสามารถช่วยเหลือตัวเองและอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (Reemahn, Interview, March 21, 2019) ที่มีสยิดตำบลมะนังคาลำ อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2562)

6.2 กระบวนการทำงานของบัณฑิตอาสา

บัณฑิตอาสาที่เป็นกรณีศึกษามีพื้นฐานมาจากจังหวัดชุมพร แต่เติบโตในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีความสามารถในการพูดภาษามลายูท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะไม่คล่องแคล่วมากนัก รับทราบการสมัคร บอ.มอ. ผ่านบัณฑิตอาสารุ่นที่ 13 และได้เห็นกิจกรรมจากการโพสต์ลงเฟสบุ๊กเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ และมีการเล่าสู่กันฟังว่าลักษณะการทำงานคล้าย ๆ กับการเรียนวิจัยในมหาวิทยาลัย และเมื่อมีการเปิดโครงการเปิดรับรุ่นที่ 14 และเน้นเกี่ยวกับสุขภาพ สุขภาวะตรงกับสาขาที่เรียนจึงได้เข้าร่วมสมัคร และแข่งขันสอบสัมภาษณ์จาก 100 คน เหลือ 60 คน แต่สัมภาษณ์จริง 23 คน จากนั้นมีการทดสอบให้คิดโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนา 1 โครงการ จึงได้เสนอพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากเติบโตในพื้นที่แห่งนี้ หลังจากที่ได้รับคัดเลือกโครงการ บอ.มอ. ให้บัณฑิตอาสา รุ่น 14 เข้าฟังการนำเสนอของรุ่น 13 เกี่ยวกับกิจกรรมและกระบวนการทำงาน จึงได้รู้ว่ามีความแตกต่างจากที่เรียนวิจัยในขณะเรียนในระดับมหาวิทยาลัย เมื่อประกาศเงินเดือนจำนวน 12,000 บาทที่จะได้รับรายเดือนเป็นเสมือนแรงดึงดูดสำคัญที่ต้องการทำงานในโครงการ บอ.มอ. รวมทั้งภาพของชุมชน และหัวข้อวิจัยคือสาเหตุหลักที่เลือกพื้นที่แห่งนี้ บัณฑิตอาสาได้รับการอบรมให้ทำวิจัย เช่น การใช้เครื่องมือ 7 ชิ้น ทักษะการเข้าพื้นที่ และพัฒนาศักยภาพทางด้านอื่น ๆ โดยบัณฑิตอาสาจะใช้เวลาอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 12 เดือน มีการจัดประชุมกลุ่ม

(Focus group) และการศึกษาชุมชนผ่านกระบวนการเยี่ยมบ้าน จากการประชุมกลุ่ม ในกลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวน 51 คน กลุ่มสตรีและหญิงหม้ายจำนวน 35 คน และกลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการจำนวน 43 คน

ในการพัฒนาโจทย์การพัฒนาพื้นที่ของบัณฑิตอาสา ได้มีการศึกษาโจทย์ จากความต้องการของพื้นที่ ทั้งนี้ จากคำบอกเล่าของคนในชุมชน ครอบครัว ผู้ปกครองมีความกังวลและเป็นห่วงลูกหลานในเรื่องของการติดยาเสพติด การติดโทรศัพท์ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร และมีพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กและเยาวชนในพื้นที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น มีการรวมตัวตามจุดต่าง ๆ ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต เช่น ศาลาที่ติดตั้งอินเทอร์เน็ตประชารัฐ และร้านน้ำชา เพื่อเล่นเกม ซึ่งเกมที่เด็กเล่นจะเป็นเกมต่อสู้ จากการสอบถามเด็กและเยาวชน พบว่าเด็กและเยาวชนรับรู้ถึงประโยชน์และโทษของการเล่นเกม เช่น ทำให้สายตาเสีย เสียเวลา หัวร้อน ใจร้อน ไม่มีความอดทน ซึ่งเกี่ยวเนื่อง มีพฤติกรรมก้าวร้าว นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพ การติดยาเสพติด จนทำให้เกิดปัญหาการลักขโมยพืชผลของคนในพื้นที่ และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ดังนั้น ปัญหายาเสพติดและปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง ของเด็กและเยาวชนได้ถูกหยิบยกให้เป็นวาระสำคัญของชุมชนที่ต้องการพัฒนา ร่วมกันกับบัณฑิตอาสา

อย่างไรก็ดี ในการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น มีความสำคัญ 2 ประเด็น คือ *ประเด็นที่หนึ่ง* การทำโครงการพัฒนาต้องได้รับความร่วมมือของคนในชุมชน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ร่วมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยอาศัยจุดเด่นของเด็ก และเยาวชนในชุมชน บูรณาการเป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม *ประเด็นที่สอง* คือ การศึกษาความเป็นมาของสถานการณ์ ยาเสพติดในเด็กและเยาวชนโดยเชื่อมโยงกับปัญหาสังคมอื่น ๆ เช่น สถานการณ์ ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความรู้และความเข้าใจเด็กและเยาวชน ภายใต้อุปสรรคทางสังคมต่าง ๆ เพื่อออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กและ

เยาวชน โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ บัณฑิตอาสาได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา (ผู้วิจัย) และตัดสินใจตัดสินใจทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อและเป็นเงื่อนไขให้เด็กเข้าหายาเสพติด เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อบัณฑิตเมื่อต้องอยู่ในชุมชนเป็นเวลาอย่างน้อย 1 ปี จึงเปลี่ยนกิจกรรมการพัฒนาเยาวชนเป็นการเน้นสนับสนุนกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนจะสามารถสร้างสรรค์แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองได้ในอนาคตข้างหน้า โดยกิจกรรมออกมาในรูปแบบการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ การแข่งขันกีฬา ณ โรงเรียนตาติกา การจัดตั้งกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านจลาโกและออกทำกิจกรรมจิตอาสา เช่น การทำความสะอาดโกโบร์

ขั้นตอนการพัฒนาโจทย์ปัญหาของชุมชนของบัณฑิตอาสา จึงเริ่มจาก

1) ขั้นเตรียมการ บัณฑิตอาสาได้ดำเนินการจัดเวทีสนทนากลุ่ม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้สูงอายุและผู้พิการ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสตรีและหญิงหม้าย จัดเวทีประชาคมในชุมชน ประสานงานกับกลุ่มแกนนำชุมชนที่รับผิดชอบในการดูแลกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน และประชุมชี้แจงวิธีการดำเนินงานของโครงการ

2) ขั้นดำเนินงาน บัณฑิตอาสาได้ศึกษาเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมในการพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน และนำเสนอกับทีมวิจัยในโครงการ โดยเปิดโอกาสให้มีการซักถามและนำไปปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้บัณฑิตอาสหาข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์เด็กและเยาวชน (Face to face interview) เพื่อสำรวจทุนทางสังคม ระบุปัญหาจากมุมมองของเด็กและเยาวชน เช่น ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบ ปัญหายาเสพติด และปัญหาอื่น ๆ เงื่อนไขของการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การป้องกันตนเองจากยาเสพติด การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับวิถีชีวิตในวัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับเด็กและเยาวชนในชุมชน การดูแลบุตรหลาน และการให้บุตรหลานดูแลเยาวชน พัฒนากิจกรรมของเด็กและเยาวชน ภายใต้โจทย์ที่เยาวชนต้องการ โดยพยายามเชื่อมโยงกับประเด็นทางสังคม การสนทนากลุ่มเด็กและเยาวชน

เพื่อยืนยันข้อมูลและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม และร่วมกันวางแผนกิจกรรมในการพัฒนา ศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกัน การสนทนากลุ่มแกนนำชุมชนที่รับผิดชอบในการดูแล กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชน ผู้ปกครองเด็กและเยาวชน ตัวแทนกลุ่มเด็กและ เยาวชน และนักพัฒนาชุมชน เมื่อได้ข้อมูลจากรอบด้านแล้วจึงมีการจัดกิจกรรม ตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลสรุปจากการ พุดคุยกันทุกฝ่ายบัณฑิตอาสา พบว่า ความสนใจของชุมชนเน้นความสำคัญกับ เยาวชนมากที่สุด และทุกกลุ่มยินดีที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพของ เยาวชน

บัณฑิตอาสายังได้สร้างกลุ่มแกนนำเด็กและเยาวชน โดยการเข้าไปสร้าง สัมพันธภาพในทางบวก พุดคุย และให้เยาวชนช่วยกิจกรรมของบัณฑิตอาสา ในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการศึกษาข้อมูลของเยาวชน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่ม เด็กและเยาวชน ผ่านประชุมเพื่อชี้แจงการจัดตั้งกลุ่มแกนนำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างเครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง ผลักดันให้เกิดการคัดเลือกจัดตั้ง คณะกรรมการ และวางแผนการดำเนินงานภายในกลุ่ม จัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพ แกนนำเด็กและเยาวชน จัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเยาวชนอื่น ๆ นอกพื้นที่ เกิดเครือข่ายกลุ่มเด็กและเยาวชนขึ้นในชุมชน โดยเด็กและเยาวชนได้จัดตั้งประธาน รองประธาน เทรนเนอร์ มีการเก็บเงินค่าบำรุงกลุ่มจากสมาชิก และทำกิจกรรม ร่วมกับผู้สูงอายุ เช่น การเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ เกิดกิจกรรมและสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างเด็กและเยาวชนกับสถาบันทางศาสนา เช่น การทำความสะอาดมัสยิด ระหว่างกระบวนการพัฒนากิจกรรมของเด็กและเยาวชน บัณฑิตอาสายังพบปัญหา ยาเสพติดที่มีอยู่ในชุมชน การว่างงาน ช่องว่างระหว่างวัย และมีเงื่อนไขทางสังคม และวัฒนธรรมที่เป็นเหตุปัญหของเยาวชนนำไปสู่ยาเสพติด แต่ความคิดเห็นเรื่อง ทำกิจกรรมต่อต้านยาเสพติดในหมู่เด็กและเยาวชนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ระหว่างผู้นำศาสนาและผู้นำอย่างเป็นทางการของหมู่บ้าน เพื่อไม่ให้เกิด ความขัดแย้งจึงจำเป็นต้องไม่พูดถึงประเด็นยาเสพติดในชุมชน อย่างไรก็ตาม มีการประเมินความเข้มแข็งของแกนนำเด็กและเยาวชน พบว่ามีโครงสร้าง

การแบ่งบทบาท มีแผนการดำเนินงาน มีการทบทวนประเมินแผนงาน การติดตาม ประเมินผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เยาวชน ได้เรียนรู้การทำกิจกรรมในชุมชนโดยมีบัณฑิตอาสาเป็นที่เลี้ยง

บัณฑิตอาสาสามารถพัฒนาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองของกลุ่มเด็กและเยาวชนคนอื่น ๆ ในชุมชน จนเยาวชนมีการชักชวนสมาชิกคนอื่น ๆ ที่สนใจทำกิจกรรมร่วมกันมาเป็นสมาชิก มากขึ้น กิจกรรมที่บัณฑิตอาสาตั้งศักยภาพของเด็กและเยาวชนในชุมชนออกมา เป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมสนทนากลุ่มเด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากการชี้แจง เกี่ยวกับตัวโครงการเบื้องต้นให้แก่เด็กและเยาวชน และตั้งคำถามว่าเราจะมีแผน หรือกิจกรรมอย่างไรในการพัฒนาศักยภาพตนเองหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง และกิจกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด เพื่อเด็กและเยาวชนมีโอกาสในการ นำเสนอกิจกรรมที่สร้างสรรค์ตามความต้องการของเด็กและเยาวชนในชุมชน ผลของการพูดคุยทำให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสานความสัมพันธ์ ได้แก่ กิจกรรมเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ กิจกรรมร่วมกับ ผู้ปกครอง 2) ด้านภูมิปัญญา ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของชุมชน 3) ด้านการพัฒนาตนเอง ได้แก่ กิจกรรมค่ายอบรมจริยธรรม (พัฒนาศักยภาพ) และ 4) ด้านความรู้และทักษะ ได้แก่ อบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติด กิจกรรม ส่งเสริมอาชีพ เช่น การซ่อมจักรยานยนต์ การทำขนมและการทำของชำร่วย เมื่อเสร็จสิ้นกิจกรรมได้มีการนำกิจกรรมดังกล่าวที่ทางเด็กและเยาวชนได้คัดเลือก นำเข้าสู่เวทีการสนทนากลุ่มในกลุ่มแกนนำชุมชนและผู้ปกครอง (Homchan, Interview, September 30, 2019) ตำบลมะนังดาลำ อำเภอเมืองสายบุรี จังหวัด ปัตตานี ระหว่างวันที่ 15 มกราคม ถึง 30 กันยายน 2562) ซึ่งชุมชนมีความพึงพอใจในบทบาทของบัณฑิตอาสาที่เข้ามาทำกิจกรรมในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่ม เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากไม่เคยมีโครงการพัฒนาที่เน้นกลุ่มเป้าหมาย เป็นเยาวชน ทำให้เยาวชนเรียนรู้กระบวนการทำงานแบบจิตอาสา การจัดตั้ง โครงสร้างการทำงานในรูปแบบองค์กร มีการมอบหมายตำแหน่ง เช่น ประธาน

รองประธาน เจริญญิก รวมไปถึงการรับสมัครสมาชิกที่สนใจการทำงานจิตอาสา นอกจากนี้เยาวชนยังรู้สึกว่าคุณใหญ่ในชุมชนมองเห็นตัวตนของเยาวชนในทางบวกเพิ่มมากขึ้น สำหรับผู้นำศาสนาให้ความเห็นว่า บทบาทของบัณฑิตอาสา มีความสำคัญและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเยาวชนและชุมชนเข้าด้วยกัน โดยใช้ผู้นำศาสนาและพื้นที่ที่มีศักยภาพในการประชุมวางแผนกระบวนการดำเนินการต่าง ๆ ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนมีการพัฒนาทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย และได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระบวนการเรียนรู้ของจิตอาสา

สิ่งที่บัณฑิตอาสาได้เรียนรู้จากการทำงานในพื้นที่ คือ 1) ได้เรียนรู้การทำงานด้านอาสาในพื้นที่สังคมมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่กระบวนการปฏิบัติงาน ที่ต้องการความเอาใจใส่ การประชุมปรึกษาหารือร่วมกับชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ต้องใช้ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และมีความละเอียดอ่อนในการเข้าถึงแกนนำกลุ่ม เยาวชน และผู้สูงอายุ บัณฑิตอาสาเองได้เรียนรู้ว่าชุมชนและชาวบ้านในหมู่บ้านที่มีความสลับซับซ้อน ดังนั้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม และการสื่อสารกับชุมชนในทุกมิติอย่างต่อเนื่องและชัดเจนจึงมีความสำคัญ บัณฑิตอาสาได้เรียนรู้จากการฝังตัวอยู่ในชุมชน ตั้งแต่การอยู่ร่วมกับกับชาวบ้าน กระบวนการจัดเวทีเพื่อระดมความคิดเห็น การตั้งประเด็นการพูดคุยกับชุมชน ควรจะใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ 2) การเรียนรู้การใช้เครื่องมือวิจัยในการทำงานด้านการพัฒนาร่วมกับชุมชน โดยกระบวนการทำงานในโครงการ บอ.มอ. บัณฑิตต้องเข้ารับการฝึกอบรมการใช้เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล และข้อมูลเหล่านั้นนำไปสู่การพัฒนาหัวข้อโครงการที่เหมาะสมกับในชุมชน โดยเฉพาะโครงการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ บัณฑิตเป็นเพียงผู้กระตุ้นและรวบรวมผู้สูงอายุในชุมชน โดยที่กลุ่มผู้สูงอายุสามารถดำเนินกิจกรรมได้เองถึงแม้ว่าบัณฑิตอาสาจะสิ้นสุดการทำงานในชุมชนแล้วก็ตาม 3) บัณฑิตอาสายังได้เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ เนื่องจากเล็งเห็นศักยภาพของคนรุ่นใหม่ และอยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกับบัณฑิตอาสา ทำให้

ช่องว่างระหว่างวัยไม่ค่อยมี ในท้ายที่สุดกลุ่มเยาวชนกลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง เกิดการรวมกลุ่ม มีการตั้งเป็นประธาน รองประธาน เทรักฎีก และสมาชิกที่สนใจ บัณฑิตอาสายังได้เรียนรู้กระบวนการถ่ายทอดความมีจิตอาสาให้กับเยาวชนในหมู่บ้าน ทั้งยังคอยเชื่อมโยงเยาวชนร่วมกับกลุ่มผู้ใหญ่ในหมู่บ้าน ทำให้ผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของเยาวชน จากเดิมที่ไม่มีเคยมีกลุ่มเยาวชนมาก่อน

7. การอภิปรายผล: วิเคราะห์บทบาทการทำงานของบัณฑิตอาสา

จากการวิเคราะห์กระบวนการทำงานและบาทของบัณฑิตอาสา พบว่าบัณฑิตอาสาทำงานด้วยความสมัครใจ การให้คุณค่ากับโครงการที่ทำ ได้ผลผลิตมาเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อเยาวชน วัดได้จากความยั่งยืนของโครงการที่เยาวชนยังคงสานต่อและพัฒนาระบบการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Tilly and Tilly (1994 : 291 ; อ้างอิงใน Wilson and Musick, 1997 : 694-713) ที่กล่าวว่า อาสาสมัครจะต้องทำงานด้วยความสมัครใจ และให้คุณค่ากับโครงการที่ทำ และสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่ายจิตอาสาของ Volunteer Spirit Network. (2016) และการอธิบายของ วราภรณ์ เหลืองวิไล, ศิริจันทร์รัตน์ กาลัญญกุล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร (Lueangvilai, Kanchanakunjara, Wongpinpech, 2021) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของป่วย อิงภรณ์ ที่ให้พัฒนาจิตอาสาของบัณฑิต และยังให้บัณฑิตเป็นตัวเชื่อมประสานทำงานกับชุมชนโดยมีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นผู้สนับสนุนสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนผ่านกระบวนการสหชนกลุ่ม โดยเฉพาะพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ห่างไกลจากการพัฒนาและอยู่ในพื้นที่ความขัดแย้ง

เมื่อนำแนวคิดบัณฑิตอาสาของอาจารย์ป่วย มาใช้ในบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ โจทย์วิจัยเพื่อการพัฒนาจะต้องปรับให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ความไม่สงบ โดยเฉพาะมุ่งเป้าไปที่กลุ่มเยาวชนในพื้นที่เพราะเป็นกลุ่มเปราะบาง โดยบัณฑิตอาสาจะต้องปรับตัวและเรียนรู้ค้นหาคำถามวิจัยที่สอดคล้อง

กับความสนใจของตัวเอง และตอบสนองปัญหาของพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบท สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกาญจน์ หาญกุล (Hankun, 2019, pp.52-78) และนภาพร อติวานิชยพงษ์ (Ativanichayapong, 2012, pp.128-171) บัณฑิตอาสาเรียนรู้กระบวนการทำงานและการปรึกษาหารือร่วมกับชุมชน สอดคล้องกับ สุภารัตน์ คำเพราะ (Kamproh, 2016, pp. 197-212) ทั้งนี้ การศึกษาเรื่องบัณฑิตอาสาที่มีการศึกษาว่า กระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการวางแผนการประชุม ร่วมคิดร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างชาวบ้านในชุมชนกับบัณฑิตอาสา และโครงการดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาสังคมท้องถิ่น และการพัฒนาบัณฑิตอาสาสามารถพบได้ในทุกศาสนา ในที่นี้คือ บัณฑิตอาสาณบถอิสลามก็สามารถพัฒนาจิตอาสาได้ โดยลักษณะของ บัณฑิตอาสาที่พึงประสงค์ยังเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบัณฑิตในยุคศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภา กุ้พงษ์ศักดิ์ (Kupongsak, 2012, pp. 41-47) เนื่องจาก กระบวนการพัฒนาบัณฑิตอาสาจะต้องมีเนื้อหาให้ตัวบัณฑิต มีความเสียสละ และทำประโยชน์ต่อชุมชนด้วยความสมัครใจไม่ว่าบัณฑิตจะนับถือศาสนาใดก็ตาม บัณฑิตจะต้องเรียนรู้ปัญหาของชุมชนและสังคมเพื่อพัฒนาสังคมให้ยั่งยืน มุมมองของบัณฑิตอาสาในการมองชุมชนชนบทสำคัญมาก ในประเด็น การทำความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัต สังคมสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงลักษณะของชุมชนในชนบทให้เน้นปัจจัยการผลิตมากขึ้น

การที่โครงการเน้นพัฒนาบัณฑิตโดยเน้นพัฒนาจิตใจของบัณฑิต ให้มีความเสียสละและมีจิตอาสา บัณฑิตจะต้องเรียนรู้ตนเองผ่านการปฏิบัติงานจริงในชุมชน เพื่อเรียนรู้และขัดเกลาตนเอง โดยโครงการมีการอบรมให้ความรู้ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถ รวมทั้งบัณฑิตอาสาจะต้องนำเสนอความก้าวหน้าและการสะท้อนคิดว่าตนเองได้เรียนรู้และเติบโตอย่างไร ผ่านเหตุการณ์ทางสังคมอะไรบ้าง บทเรียนจากกระบวนการทำงานที่สำคัญคืออะไร ประเด็นสำคัญคือ บัณฑิตอาสาจะต้องทำโครงการพัฒนาที่ตอบโจทย์และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นไม่เพียงแต่บัณฑิตอาสาจะเติบโต

ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่โครงการได้วางรูปแบบให้ แต่ชุมชนที่บัณฑิตอาสาลงไปปฏิบัติกรยังจะได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาบัณฑิตอาสาในทางหนึ่งเช่นกัน

8. ข้อเสนอแนะ

เพื่อสานต่อกิจกรรมของเยาวชนให้ยั่งยืนในระยะยาว โครงการบัณฑิตอาสาควรมีการดำเนินงานต่อเนื่องในชุมชนเน้นกลุ่มเยาวชนที่บัณฑิตอาสารุ่นนี้ได้พัฒนามาจนเกิดกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ขึ้น โดยสนับสนุนให้บัณฑิตอาสารุ่นต่อไปได้สานต่อกิจกรรมของบัณฑิตอาสารุ่นปัจจุบัน และสนับสนุนกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้หญิง ให้ทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนกลุ่มนี้ต่อไป รวมทั้งพัฒนาศักยภาพของบัณฑิตอาสาให้มีความรู้ด้านการจัดการความขัดแย้ง การเจรจาไกล่เกลี่ย การทำงานร่วมกับองค์กรด้านยาเสพติด เพื่อให้การทำงานพัฒนาในพื้นที่ความขัดแย้งและยาเสพติดสามารถสัมฤทธิ์ผลสำเร็จได้ในอนาคต

9. กิตติกรรมประกาศ

ขอบคุณนางสาวมูนิรอรห์ หอมจันทร์ บัณฑิตอาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (บอมอ.) ผู้ช่วยวิจัย ที่ทุ่มเทอุทิศตน ทำงานร่วมกับชุมชนและก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จากทุกฝ่าย จนสามารถฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จนโครงการสามารถสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ไปด้วยดี นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) ปัตตานี ที่ช่วยประสานงานและร่วมกันจัดกระบวนการเพื่อเยียวยาและพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่

References

- Ativanichayapong, N. (2012). "The participation of community in educational management". *PSDS Journal of Development Studies*, 9(1), 128-171. (in Thai) (in Thai)
- Banrao Corporation Company Limited. (2015). **Volunteer of Prince of Songkla University: Community health workers**. Retrieved April 10, 2020, from <https://www.jobs.gimyong.com/?jb=show&no=63685>. (in Thai)
- Buranajaroenkij, D. (2021). **Child, youth and women situation in the southern border provinces**. Yala: The Coordinating Center for Children and Women in the Southern Border Provinces. (in Thai)
- Cambridge dictionary. (2020). **Volunteer**. Retrieved April 2, 2020, from <https://www.dictionary.cambridge.org/dictionary/english/volunteer>.
- Department of Children and Youth, Ministry of Social Development and Human Security. (2018). **Child and youth development annual report**. Retrieved April 14, 2020, from <https://www.bit.ly/2zMVnp1>. (in Thai)
- Hankun, K. (2019). "Challenges for the Graduate Volunteer Program Curriculum: in time to change". *PSDS Journal of Development Studies*, 2(1), 52-78. (in Thai)
- <https://peaceresourcecollaborative.org/deep-south/policies-and-laws/govpolicy> (in Thai)
- Kamproh, S. (2016). "Creating volunteer-mind graduated for local development through general education course". *Valaya Alongkorn Review*, 6(3), 197-212. (in Thai)

- Kupongsak, N. (2012). "Creating the desired attribute of graduates through volunteer spirit project". **Institute of Culture and Arts, Srinakharinwirot University**, 14(1), 41-47. (in Thai)
- Lueangvilai, W., Kanchanakunjara, S., & Wongpinpech, P. (2021). "Volunteer spirit development in the context of Thailand". **Panyapiwat Journal**, 13(1), 336-350. (in Thai)
- Office of the Royal Society. (2013). **Royal Institute dictionary, 2554**. Retrieved April 5, 2020, from <http://www.royin.go.th/dictionary/index.php>. (in Thai)
- Oxford learner's dictionaries. (2020). **Volunteer**. Retrieved April 2, 2020, from https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/conflict_1.
- Prince of Songkla University. **10 years as a graduate volunteer at PSU, improving the quality of life in communities in the southern provinces**. Retrieved May 18, 2022, from <https://hatyai.psu.ac.th/th/node/6898>. (in Thai)
- Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University. (2020). **The rural and social development**. Retrieved April 1, 2020, from <http://puey-ungpakorn.org/index.php/development>. (in Thai)
- The Secretariat of the House of Representatives. (2015). **The policy of the government in the southern border Provinces during 2540 B.E.-present**. Retrieved April 3, 2020, from

- UNICEF Thailand. (n.d.). **Convention on the rights of the child: it has been 30 years since the convention on the rights of the child was born.** Retrieved April 7, 2020, from <https://www.unicef.org/thailand/th/what-is-crc>. (in Thai)
- UNICEF Thailand. (2019). **Thailand urgently needs to empower its young people with the knowledge and skills they need in order to shape the future of the nation.** Retrieved April 7, 2020, from <https://uni.cf/3cblyl7>. (in Thai)
- United Nation Youth. (2013). **Youth and armed conflict.** Retrieved April 4, 2020, from <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-armed-conflict.pdf>
- Visetsuvarnabhumi, K. (2015). “Research and learning network development for youths’ peaceful cultural creation in southern border provinces: a case study of Pattani”. **Parichart Journal, Thaksin University, 28(3)**, 50-63 (in Thai)
- Volunteer Spirit Network. (2016). **What is volunteerism? back in the day, I’ve heard about the word “Volunteer”** . Retrieved April 10, 2020, from <http://www.volunteerspirit.org/?p=30165>. (in Thai)
- Wilson, J. and Musick, M. (1997). “Who cares? toward an integrated theory of volunteer work”. **American sociological review, 62(5)**, 694-713.